

HASAN M. PETRELA

BIBLIOTEKA
SHTETIT

854-32
P 55

AI
PRISTE
MENGJESIN

tregime

81A-32

PS5

HASAN M. PETRELA

AI PRISTE MËNGJIEZIN

Tregime

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

HAMALLI

Mbaj mend një njeri të fuqishëm, me një fytyrë të zezë si arap, me ca sy të mëdhenj, të zez. Ky njeri dimër verë rrinte zbathur, me një këmi-shë gri të vjetër, pothuajse lecka-lecka, kështu që i dukej gjoksi i bëshëm e i fortë si kurriz breshke.

Punonte edhe karrocier, edhe si hamall. Karrocën e tërhiqte vetë, se s'kishte kalë.

Sado që kishte një pamje pak të rëndë, prapë se prapë, për ne të vegjëlit, ai ishte njeri i qeshur e i gëzuar.

— Hamalli, erdhi hamalli me radio — bërtiste me atë zërin e tij bas e pak të ngjirur.

Tregtarët e vështrojnë me smir e me zili. Ia kishin zili shëndetit të tij të plotë.

— Ke parë ti? Ja ku vete shëndeti, tek ata që s'kanë! — i thoshin njëri-tjetrit si me inat.

— Gjysmën e pasurisë do të jepja, sikur të kisha shëndetin e tij! — thoshte një tregtar verdhacuk, me ca sy të perënduar e të trishtuar.

— Dish zotin, çfarë ha ti, more arap i dreqit?! — e pyesnin shpeshherë tregtarët si me shaka.

— Unë? S'njoh ushqim tjetër përveç bukës, gjizës dhe qepës. Besoj se këtu në barkun tim, po të më çani, do të gjeni ndonjë kopësht me qepë — dhe qeshte me gjithë shpirt.

Si hamall fitonte më shumë se të tjerët. Tregtarët e merrnin atë, se mund të bënte çdo punë të rëndë dhe vlente sa për dy a tre veta.

Nganjëherë e shihja të mërzhitur dhe të brengosur. Unë çuditesha se nga ishte zhdukur tërë ai gëzim që i vizatohej në fytyrën muskuloze.

— Ja, sot s'kapa dot asnjë grosh — thoshte ai me dëshpërim. — Djali më pret t'i shpie diçka, kurse unë i varfëri s'kam asnjë dysh në xhep!..

— I çon nesër! — i thosha unë. Atij i buronte një dritë e ngrohtë nga sytë e mëdhenj. Të nesërmen e shihja përsëri në udhët e ngushta, shtruar me kalldrëm të pazarit të vjetër, duke ardhur vërdallë, me një xhaketë të vjetër hedhur mbi sup dhe duke thirrur me atë zërin e tij bas e pak të ngjirur.

— Erdhi hamalli, hamalli me radio!

Mua më dukej sikur edhe gurët e kalldrëmit tundeshin nga ai.

Një herë e kam parë kur lëvizti një kasafortë të madhe prej hekuri. Ishin mbledhur katër a pesë hamej dhe po haheshin me fjalë me një tregtar për çështje pagese.

— Nuk ju paguaj kurrë pesë lekë! — u thoshte tregtari hamejve. — Lëreni kasafortën, mos e prekni me dorë, shkoj e gjej ariun unë! (Kështu e thërrisnin hamallin).

Kur ja, ia behu ariu. I hapën udhë, si ndonjë shpëtimtari. Ai me atë gjoksin e tij të hapur, tërë lesh, me ata krahët e shkurtër, po muskulozë e të fortë si këmbët e muzatit, qëndroi përpara kasafortës dhe diç deshi të pyeste, po stepi kur pa qëndrimin e shokëve të vet.

— E, more ari, si të duket kjo? Pesë metro duhet

shtyrë — foli tregtari me një buzëqeshje të ëmbël në fytyrë dhe i shkeli syrin e majtë me qëllim.

— Po ju ç'thoni? — iu drejtua ariu shokëve të tij.

— I kërkuam pesë lekë, kurse ky do të na japë dy lekë! Të paktën të na bjerë nga një lek për shoq! Si thua? — foli njëri nga hamejtë.

Ariu s'u përgjegj. Gjoksi i hidhej nga frymëmarrja dhe diç bluante në mendje.

— Mos kujto ti se ariu e lëviz vetëm këtë kasafortë?! — u hodh njëri nga hamejtë, një burrë i dobët, pak kurrizo, me gurmaz të kërcyer e me ca qime të rralla në mjekrën e tij me majë.

Siç dukej ariu këtë priste.

— Mirë, ta shpie unë për tre lekë — i tha ai tregtarit dhe hoqi atë xhaketën e tij të vjetër nga supi, e hodhi mbi kasafortë dhe përveshi mëngët e këmishës deri sipër bërrylave.

Provoi një herë ta lëvizte kasafortën vetëm me anë të duarve, por ajo ishte tepër e rëndë.

— E humbe davanë, o ari! — i tha shoku i tij kurrizo si me tallje.

Atëhere ariu sikur u nxi edhe më shumë në fytyrë; e mbështeti atë gjoksin e tij mbi kasafortë, u përkul pakëz, i nguli në tokë këmbët e tij të forta, të drobitura e plasa plasa dhe e shtyu me sa fuqi pati. Kasaforta lëvizi përpara.

— Ky edhe dyqanin ta shemb! — pëshpëriti tregtari dhe bëri buzën në gaz nga kënaqësia.

Ngadalë, pak nga pak, kasaforta zuri të rrëshqiste mbi të dy binarët që ia kishin vënë përposh.

Në ballin e në faqet pak me gunga të ariut buluan djersët.

Unë rrija e vështroja hamejtë e tjerë dhe më

dukej sikur edhe ata krenoheshin me forcën e shokut të tyre, sido që këtë krenari ata nuk e shfaqnin kurrë hapur.

Pasi e futi brenda në dyqan kasafortën, ariu, i gëzuar që fitoi të tre lekët dhe që s'u turpërua përpara aq burrave, hodhi xhaketën e vjetër mbi sup, shkoi drejt e te pusi me çikrik që ndodhej në mes të pasarit të vjetër, nxori një kovë ujë dhe lau duart e faqet. Tanimë fytyra i llamburiste. Pa i fshirë as duart, as sytë, ai u nis te qoftexhiu dhe bleu gjysmë groshi bukë, gjysmë groshi qofte. Hante si i uritur, duke lëvizur ato nofullat e gjera e të mëdha.

Një herë tjetër ai u tha dy tregtarëve, se mund të mbante në kurriz katër thasë me miell.

Ra në gjunjë dhe duart i mbështeti mbi kall-drëm. Dy vetë kapën një thes me miell dhe ia hodhën mbi kurriz, pastaj i hodhën të dytin, të tretin. Duart e ariut filluan të dridheshin.

— Do të vdesë! — bërtiti dikush.

— Hala s'ka ngordhur?! Vetë pranoi, qafiri! — foli si me ngërdheshje tregtari që kishte ca sy të shplarë e të egër.

— Hidheni edhe të katërtin! — bërtiti ariu me një zë të dobët dhe i dha pak kurrizit përpjetë, për të provuar në se e ngrinte dot tërë atë peshë të madhe.

Ia hodhën edhe dengun e katërt. Të gjithë sa ishin aty u shpërndanë për t'i hapur vend ariut. Ishin të bindur se nga pesha e rëndë ai do të binte përmbys nga çasti në çast. Por ndodhi e kundërta. Dengjet filluan të ngriheshin gjithnjë përpjetë, si me makara. Ariu shkëputi duart nga toka. Atëhere gjunjët iu përkulën e u duk sikur iu thyen, por

sakaq u drejtuan përsëri. Në çast ne pamë se kurrizi i ariut, i gjerë sa një taftaben, filloi të ngrihej gjithnjë përpjetë, si diçka që fryhet me pompë dhe bashkë me të u ngritën edhe të katër dengjet e miellit. Pastaj, si u mbush me frymë, ai zuri të ecte me vështirësi, me ato këmbët e trasha si të elefantit, që i dridheshin nga pesha e rëndë.

Një ditë një tregtari, tek po merrte avdes te pusi i pazarit të vjetër, se si i shkau ora e i ra brenda në honin e pusit. Ai u prish aq shumë në fytyrë sa, ta vrisje, gjak s'i dilte. Atë orë ai e kishte kujtim nga i ati dhe tha se ishte gati t'i paguante një dollar njeriut që do t'ia nxirrte.

Po asnjëri nuk guxonte ta merrte përsipër një gjë të tillë. Pusi i pazarit të vjetër ishte nja dy a tre litarë kali i thellë dhe, siç tregonin disa, të zihej fryma pa arritur fundin.

Se kush tha që vetëm ariu mund t'ia dilte mbanë kësaj pune. E kërkuan rreth e qark, po s'e gjetën gjëkund. Atëhere dërguan dhe e thirrën në shtëpi.

— E, o ari, do të ma nxjerrësh sahatin apo jo?
— e pyeti tregtari dhe ia hodhi dorën në sup.

— Është i thellë pusi, o aga! — foli ariu i menduar.

— Po ti je i fortë! — ia pat tregtari, si për ta prekur në sedër. — Unë do të të jap një dollar. A e di ç'është një dollar?!

— Është i thellë dhe s'ka ajër! — vijoi ariu ngadalë. — Kam hyrë një herë përpara shtatë a tetë vjetësh, po për pak vdiqa brenda, se m'u zu fryma.

— Edhe një dollar s'është shaka, është baraz me dhjetë ditë-pune! E kam kujtim atë orë, se përndryshe nuk do të paguaja kurrë një dollar. Në goftë se s'ta mban, mirë, mos u fut!

Ariu krojti kokën dhe gropën e qafës, i hodhi një vështrim pusit, pastaj pranoi. U zvesh dhe mbeti vetëm në të mbathurat.

E lidhën me litar te sjetullat dhe ai zuri të zbriste ngadalë, duke i vënë këmbët nëpër gurët e pusit me kujdes të madh.

U mblodhën pothuajse tërë tregtarët e pazarit të vjetër për të bërë sehir. Dikush thoshte se ariu do ta gjente orën, një tjetër rrudhte buzët si me dyshim, një i tretë shtonte se ariu, po të ishte i zgjuar, do të gjente jo vetëm orën, por edhe shumë gjëra të tjera me vlerë që, sipas tij, kishin rënë në pus gjatë viteve.

— Po ai do të vdesë nga pleviti! — u hodh e tha dikush. — A e di se ç'ujë të ftohtë ka ai pus? Tamam si akull. Mos harroni se tani jemi më 12 mars, domethënë dimër.

— E ku pyet trupi i ariut nga të ftohtët! — e kundërshtoi atë një tregtar.

— Sidoqoftë, njeri është edhe ai!

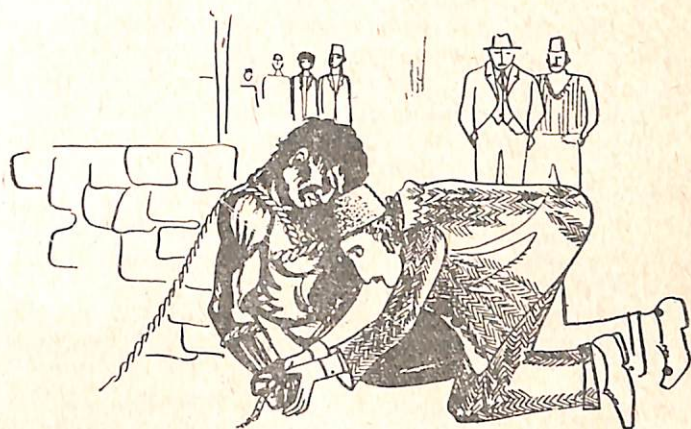
Mbajtësit e litarit, dy çirakë të një furrxhiu, lajmëruan me gëzim se ariu mbërriti në fund të pusit. E kishin bërë me fjalë me ariun që, kur ai ta tundte litarin si kabanë mbi tri herë, duhej ta nxirrnin shpejt se ishte në rrezik.

Tregtari i orës se nga kishte gjetur një pasqyrë dhe me të mendohej të ndriçonte errësirën e thellë të pusit.

Pas pak litari u tund me vrull disa herë me radhë.

— Ariu kërkon të dalë! — i tha tregtarit njëri nga ata djemtë që mbante litarin.

— Kaq shpejt? E ku e gjeti ai orën kaq shpejt?!

— pyeti tregtari me fytyrë të fishkur nga dëshpërimi dhe nervozizmi.

— Sigurisht që do të jetë në rrezik! — ia pat çiraku tjetër.

— Ç'rrezik, more hajvan! Ndoshta litari tundet se ai vazhdon të zbresë ende! — e qortoi me një zë të ashpër.

— Jo, jo, për të mbërritur ai ka mbërritur me kohë.

— Prisni, prisni edhe pak — foli tregtari me një zë të zbutur dhe bëri sikur po shihte thellësinë e pusit.

Litari u tund përsëri, më me forcë.

— Ariu kërkon përsëri, të dalë, do t'i jetë marrë fryma të shkretit! — bërtiti çiraku i dytë.

— Po orën a do ta ketë gjetur vallë? — pyeti tregtari duke picërruar sytë e tij të zymtë.

— S'besoj! Ku arriti të futet deri në fund të ujit ai?! — tha çiraku tjetër me fytyrë të zverdhur.

— Lëreni edhe pak, mos u bëni merak, se nuk e gjen gjë atë! — tha tregtari dhe u mundua përsëri ta shihte pusin me anën e pasqyrës.

Litari u tund edhe një herë më me forcë.

Çiraku i parë u tremb dhe filloi ta mbliidhte litarin.

— Ç'bën, more hajvan?! — i bërtiti tregtari i orës dhe e shtyu çirakun. — Largohuni ju, se merrem vetë me këtë punë unë! — dhe kapi litarin. — Unë dua orën!

Litari u tund edhe disa herë të tjera më me vrull, pastaj u duk sikur diçka u këput në fund dhe asgjë më.

— Nxirreni tani, se do ta këtë gjetur! — tha dikush.

Atëhere tregtari me të dy çirakët, filluan të mbliidhnin litarin. — E shihni sa i poshtër është ariu? Nuk bën asnjë përpjekje për t'u ngjitur, po do që ta nxjerrim ne! — ankohej tregtari duke i shqiptuar fjalët me zor nga lodhja.

Kur e nxorën, ariu ishte i mbytur. Nga hundët dhe nga goja vazhdonte t'i kullonte një curril i hollë gjaku. Nofullat e tij të gjera kishin ngrirë dhe dukeshin sikur kërcënonin dikë. Sytë e tij ishin bërë të butë e dukeshin çuditërisht të qetë.

Dorën e djathtë e kishte mbledhur grusht. Në atë dorë ai kishte shtrënguar orën. Tregëtari u mundua t'ia hapte dorën, po gishtërinjtë e ariut kishin ngrirë si shufra hekuri. Dërguan dhe morën një palë pinca dhe vetëm ashtu e morën orën nga dora e tij.

Edhe i vdekur, ai vazhdonte të ishte i fuqishëm. Dukej sikur akuzonte.